

Indulgentiae annexae sunt quam plurimae; a) 100 dierum indulgentia pro qualibet oratione Dominica et salutatione angelica, ubicunque et quocunque die rosarium recitatur a vere contritis et confessis, vel cum proposito confitendi;

b) 200 dierum pro quolibet grano, si ita recitetur rosarium in ecclesiis Servitarum;

c) item 200 dierum in quolibet loco, si ita recitatur rosarium feriis sextis, aut in praecipuis solemnitatibus septem dolorum cum suis octavis, aut quolibet die quadragesimae;

insuper: d) centum annorum, si recitatur rosarium praevia contritione et confessione, aut saltem firmo confitendi proposito;

e) 200 ann., si recitatur *post conscientiam exacte discussam et confessionem institutam* et insuper preces funduntur ad consuetam intentionem S. Pontificis;

f) indulgentia 150 annorum pro iis, qui, vere poenitentes et confessi, eam recitant, feriis II, IV, VI et omnibus festis de praecepto; v. Rescr. auth. Summar. 80 append. se. pag. 650.

564 6. Benedictio Papalis pro mortis articulo.

1) Facultatem moribundis benedictionem Apostolicam dandi cum plenaria indulgentia quam plurimis sacerdotibus, aut Ordinariis cum potestate eam suis sacerdotibus subdelegandi SS. Pontifices jam a longo tempore concesserunt. Cf. Decr. auth. n. 440, Rescr. auth. n. 408.

2) Haec indulgentia sic intelligitur, ut moribundus re ipsa eam accipiat in *vero* mortis articulo, seu eo momento temporis, quo mors realiter sequitur: quando igitur sacerdos delegatus benedictionem dat, adhuc *suspensa manet* indulgentia. Hinc est, 1) cur repetitio benedictionis — utpote nullius utilitatis — non sit in eodem mortis periculo facienda: cf. Decr. auth. 9. 257. 263. 286. 300. 362; 2) cur liceat neque aegroti detrimentum ullum inferat, benedictionem dari statim post extr. unctionem, etiamsi periculum mortis *nondum sit imminens*: cf. decr. S. I. C. a Leone XIII. approb. d. 19. Dec. 1885, in quo dicitur, „hanc praxim *ex natura rei* valere“.

3) Formula autem benedictionis omnino ad valorem indulgentiae requiritur, ita ut, si Viaticum, extrema unctio et Apostolica benedictio *simul* dantur, nihilominus *ter Confiteor* debeat recitari: si autem instat mors, breviori formula in ipsa instructione provisum est. Cf. Decr. auth. 286. 444.

4) Conditiones ad lucrandam hanc indulgentiam in rigore non sunt Confessio et S. Communio: quamquam necessarium est, a) ea Sacramenta, si fieri potuit, antea esse suscepta; si vero id impossibile est, sufficit, ut moribundus sit vere contritus seu in statu gratiae: imo Bened. XIV. in Constit. „*Pia mater*“ videtur pro conditione injungere *conatum* eliciendi *actus* ferventissimae *caritatis et contritionis*, si pro statu moribundi possibile sit. b) Certo essentialis conditio est, *ut nomen Jesu pie invocetur*, idque etiam ore, si possibile est, alioquin saltem corde: ita expresse declaratum est 20. Sept. 1775: cf. Decr. authent. n. 237 ad 7^m. c) Certo etiam pro *conditione* injungitur, *ut ipsa mors aequo ac libenti animo de manu Domini suscipiatur*: quod quo *melius* fiat, Instructio ab eodem Bened. XIV. approbata atque Rituali Rom. addita monet sacerdotem, ut „moribundum instruat atque hortetur, ut morbi incommoda ac dolores in anteactae vitae expiationem libenter perferat, Deoque sese paratum offerat ad ultro acceptandum, quidquid ei placuerit, et mortem ipsam patienter obeundam in satisfactionem poenarum, quas peccando promeruit.“

Tractatus VI.

Sacramentum Extremae Unctionis.

Cf. inter alios S. Thom. Suppl. q. 29—32, S. Alph. l. 6 n. 706—733, Gassner *Pastoral* p. 1063—1082.

Post poenitentiae sacramentum ejusque complementum, quod in⁵⁶⁵ indulgentiis habetur, aliud quoddam complementum, quod sacramenti rationem habet, considerandum est, extremam unctionem dico, quae in extremo agone in hominibus fidelibus effectus poenitentiae complet atque perficit, ac fere eodem modo refertur ad poenitentiam, sicut confirmatio ad baptismum. Quum autem tota hujus sacramenti doctrina sat facilis sit, breviter ea, quae practice observanda sunt, his capitibus complectemur, acturi 1) de rationibus sacramenti intrinsecis, i. e. materiâ, formâ, effectu; 2) de rationibus extrinsecis, ministro sc. et subjecto eorumque obligationibus.

Caput I.

De Extremae Unctionis rationibus intrinsecis.

Sacramentum quodlibet est signum gratiae efficax. Quare ut cujuslibet sacramenti ratio recte intelligatur, declaretur oportet, *cujusnam gratiae* sit efficiens, et quale signum externum (materia et forma) sit necessarium.

§ 1.

De gratis per Extr. Unctionem conferendis seu de Extr. Unctionis effectu.

I. Extremam unctionem esse verum sacramentum, solemniter definitum est a Concilio Trid. sess. 14 can. 1 *de extr. unctione*: „Si quis dixerit, extremam unctionem non esse vere et proprie sacramentum a Christo Domino nostro institutum, et a beato Jacobo Apostolo promulgatum, sed ritum tantum acceptum a Patribus, aut figmentum humanum, anathema sit.“

II. Extrema unctio per se et primaria sua institutione est sacramentum vivorum, quod supponit, hominem fidelem peccatorum mortalium remissionem jam accepisse: id ex constanti doctrina Ecclesiae colligitur, atque ex perpetua illius praxi, qua extremam unctionem post absolutionem sacramentalem, imo etiam post S. Viaticum, dare consuevit.

III. Gratia specialis hujus sacramenti, quae ut in omnibus sacramentis in gratia sanctificante collata vel aucta fundatur, est jus specialis divini auxilii, quo aegrotus spiritualiter sublevetur atque confortetur, ad sustinendos insultus atque tentationes diaboli easque vincendas, fe-

rendaque cum patientia et merito morbi incommoda et dolores, imo ea auferenda sanitatemque restituendam, si ad salutem aegroti expedierit.

Breviter et clare haec ex Jac. 5, 15 Synodus Trid. l. c. cap. II exponit.

IV. Imo hoc sacramentum id ex secundaria sua institutione (non solum per accidens) habet, ut etiam peccata mortalia deleat, si aegrotus inculpabiliter in statu peccati manserit, modo veram attritionem de peccatis commissis elicuerit. Haec sententia contra paucos scriptores *pro certa* statuenda est ex S. Thom. Suppl. q. 30 a. 1, S. Alph. l. 6 n. 731, Suar. *de extr. unct.* disp. 41 sect. 1 n. 19, innumeris aliis, qui „id clare colligi ex verbis S. Jacobi et ex Trid.“ jure dicunt: cf. n. 568.

566 **Uberior explicatio.** Ad I. nota: Praeter Concilii decreta ad veritatem hujus sacramenti probandam et omnium ecclesiarum etiam ab unitate Romanae Ecclesiae separatarum liturgiae et effata SS. Patrum praesto sunt: quae videre est in scriptoribus dogmaticis. Sed vix ullum sacramentum clarius ex ipsa Sacra Scriptura probatur, quam extrema unctio. Nam verba S. Jacobi: „Infirmatur quis in vobis? inducat presbyteros Ecclesiae, et orent super eum, ungentes eum oleo in nomine Domini; et oratio fidei salvabit infirmum, et alleviabit eum Dominus; et si in peccatis sit, remittentur ei“ et signum sensibile, unctionem aegroti cum oratione sacerdotis, et efficaciam gratiae, in remissione peccatorum necessario contentam, plenissime ostendunt.

Ad II. Extremam unctionem ex sese id postulare, ut aegrotus Deo jam reconciliatus sit, 1) innuitur etiam ex ipsis verbis S. Jacobi, quae conditionate tantum proferuntur: „si in peccatis sit“; cf. Trid. l. c. c. 2: „si qua (delicta) sint adhuc expianda“; 2) id certissime sequitur ex doctrina de necessitate sacramenti poenitentiae, quod, secundum fidem catholicam, *medium salutis necessarium* aut re aut voto suscipiendum dicitur omnibus, qui post baptismum graviter lapsi sunt. At si aliud sacramentum per se primaria sua institutione peccata gravia deleat, illa Ecclesiae definitio falsa evaderet. Quapropter *ante* extremam unctionem aut confessio aut perfecta contritio per se fiat oportet a quolibet, qui gravis peccati reus sit. Cf. Suarez l. c.

567 Ad III. 1. Specialis gratia hujus sacramenti quatenam sit, tum ex positiva et expressa sacrorum fidei fontium doctrina, tum ex fine institutionis et ipsis formae sacramentalis verbis colligitur. Dicitur vero communiter alleviatio spiritualis, vel reliquiarum peccati abstersio. Utrumvis idem significat, sed quadam explicatione indiget.

Verba formae „*indulgeat tibi Dominus, quidquid deliquisti*“, non solum culpae remissionem significant, sed plenissimam indulgentis Dei misericordiam, qua auferat, quidquid per peccatum contra hominis salutem obstaculi seu periculi ortum fuerit.

Idem dicitur, si effertur „*abstersio reliquiarum peccati*“.

Reliquiae autem peccati praeter certam et definitam poenam temporalem post culpae remissionem adhuc residuam — quae non totaliter aufertur — potissimum sunt 1) justa quaedam abundantioris auxilii

divini denegatio, 2) quaedam diaboli servitus atque sub ejus tentationes atque assultus subjectio, 3) spei et fiducia salutem assequendi per timorem depressio quaedam atque detentio.

Porro sacramentum extremae unctionis 1) conciliat abundantiora gratiae auxilia; 2) diaboli vim frangit, sive ejus tentationibus Dei imperio remotis, sive hominis tentati viribus auctis, ita ut facile victor evadere possit; 3) timorem pellit atque firmam spem fiduciamque adauget.

Quibus fit, ut mentis serenitas animique gaudium in locum timoris atque tristitiae succedat, atque aegrotus vere sublevetur.

2. Sanitatem ipsam vi hujus sacramenti, si ita expedierit, aegroti restitui, docet Trid. l. c.; neque raro experientia id comprobatur. Ille autem effectus non sic intelligendus est, ut Deus propter sacramentum apertum miraculum patret, sed solum ita, ut speciali providentiâ naturalia remedia dirigat atque juvet. Quare, ut recte theologi monent (cf. Bellarmin *de arte bene moriendi* l. 2 cap. 8), ii se ipsos hoc effectu privant, qui sacramenti extremae unctionis susceptionem tamdiu differant, dum sine miraculo sanitati restitui non possint.

Ad IV. Peccata venialia etiam quoad culpam ex ipsa hujus sacramenti institutione ejusque fine remitti, facile omnes concedunt: atque idem dici debet de poenis temporalibus post remissam culpam residuis; quas non omnes quidem, sed partem saltem pro minore melioreve dispositione aufert. Omnia haec optime explicat Suarez l. c. n. 14 sqq. Sacramentum enim illud institutum est, ut juvet peculiari modo hominem moribundum, eique omnia ea conciliet, quibus tunc temporis egeat.

Quae quodammodo complecti possumus uno verbo, *disponi animam et praeparari proxime ad introitum gloriae*, gratiam finalis perseverantiae — quamquam non infallibiliter — conciliando, obstacula gloriae removendo.

Non ad sola venialia peccata, aut peccatorum poenas solvendas effectus extremae unctionis restringi, sed ipsa mortalia peccata deleri posse, magis declarabo. Id enim non fit tantum eo modo, quo alia sacramenta vivorum, praecipue SS. Eucharistia, id aliquando efficere dicuntur; illa enim hunc effectum habere, *pia conjectura*, ut recte ait Suarez, colligitur, hoc vero sacramentum eum effectum producere, *satis certe* ex textu S. Jacobi atque ex doctrina Tridentini Concilii elucet. Quare iis omnibus fidelibus, qui, utpote sensibus destituti, per se vel alios desiderium absolutionis recipiendae sacerdoti manifestare non potuerint, extrema unctio longe securius remedium est, quo peccatorum remissionem consequantur, quam absolutio vel Viaticum. Dummodo enim *interna* attritio adfuerit, extrema unctio aegrotum justificabit; absolutionem vero id facere, ad summum probabile est, eo quod probabiliter deest omnis accusatio, quae tamen essentialis est; neque plus quam probabile est, Eucharistiam hunc fructum ferre, quia ex sua institutione solummodo vivorum sacramentum est. Cf. etiam Ben. XIV. *de syn. dioec.* l. 8 c. 6 n. 5 et c. 7 n. 3, et hoc vol. n. 512 sq.

Imo in iis haereticis baptizatis, quos in bona fide versari sumi potest, *fortasse* remedium reconciliationis erit, applicabile utique tantum, si sen-

sibus destituti fuerint, atque si externae sint conditiones ejusmodi, ut sine majoris mali periculo haec adjumenta adhiberi valeant: quamquam etiam quoad hoc remedium satis dubium est, num in piis illorum hominum actibus, qui praecesserint, sufficiens intentio contineatur.

§ 2.

De materia et forma.

569 I. Ut sacramentum extremae unctionis certo valeat, materia remota debet esse 1) oleum olivarum, 2) ab Episcopo aut a sacerdote a S. Pontifice delegato benedictum, 3) idque speciali benedictione olei infirmorum.

II. Materia proxima, ut certo valida sit, debet esse unctio singulorum quinque sensuum, ita ut singulae unctiones, sive ab eodem sive a diversis sacerdotibus fiunt, moraliter uniantur.

III. Singulis unctionibus, ut omnis dubitandi possibilitas absit, singulae formae correspondere debent, eaeque essentialiter integrae.

IV. Forma autem haec est: Per istam sanctam unctionem, et suam piissimam misericordiam indulgeat tibi Dominus, quidquid per visum . . . deliquisti. Amen.

V. Ad licitatem requiritur: 1) ut sacrum oleum sit ejusdem anni, 2) ut per se gemina fiat in singulis sensibus unctio¹ (excepto ore seu labiis), 3) eaque per modum crucis, 4) ut, excepta dispensatione Sedis Apostolicae, addatur unctio pedum, vel etiam pro tempore et personis unctio renum; 5) ut excepto casu necessitatis aliae preces in Rituali notatae recitentur, adhibeantur vestes sacrae atque lumen.

570 **Uberior explicatio.** Ad I. notanda sunt: 1. Oleum olivarum requiri certum est: v. Conc. Florent.

2. Benedictionem episcopalem per se requiri, etiam extra dubium est, ita ut ne in summa quidem necessitate sacerdos oleo a se benedicto uti possit, nisi a Sancta Sede hanc potestatem acceperit. Quod plane constat ex duplici decreto S. Inquis. a Summis Pontificibus Paulo V. et Gregorio XVI. confirmato: vide Denzinger *Enchir.* n. 1494 et 1495, sc. 14. Sept. 1842: „ . . . an in casu necessitatis parochus ad validitatem sacramenti extremae unctionis uti possit oleo a se benedicto? R. Negative ad formam decreti fer. V. diei 13. Jan. 1611, vid. „quod sacramentum extremae unctionis oleo episcopali benedictione non consecrato ministrari valide possit“, propositionem esse *temerariam et errori proximam*.“ — Imo Scavini exhibet interrogationem, quae expresse fiebat pro „casu extremae necessitatis, quum moribundus sensibus destitutus nullum doloris signum ante dedit, neque praebet“. R. semper negative; etiam sess. 12. Jan. 1850 coram Pio IX.: Scav. vol. III. n. 585 (ed. 10).

3. Summum Pontificem vero simplici sacerdoti hanc consecrandi olei facultatem dare *posse*, extra omne dubium est, tum quia sic fert consuetudo orientalis ecclesiae, ut sacerdotes ipsi in hujus sacramenti admini-

¹ Ad odoratum gemina unctio in naribus, i. e. in partibus *lateralibus* fiat; cujus rei etiam practica ratio est, ne, si fiat in superiore parte, sternutatio excitetur.

stratione oleum benedicant, tum quia Summi Pontifices Clem. VIII. et Ben. XIV. hanc facultatem etiam graeco-italis sacerdotibus concesserunt; cf. *de syn. dioec.* l. 8 c. 1.

4. Alia olea ab Episcopo consecrata, ut catechumenorum oleum aut chrisma, sunt materia *dubia*: quare in necessitate uti iis licet vel oportet sub conditione. Ceterum si oleum infirmorum praevideatur defecturum esse, licebit oleum olivarum non benedictum in minore semper quantitate admiscere, idque, si opus sit, deinceps pluries, neque tum dubitari potest de materiae valore: v. Rituale Romanum, *Rub. de extrema unctione* fere ab initio.

Ad II. et III. 1. Unctiones posse valide a pluribus sacerdotibus fieri, 571 comprobatur usus orientalis ecclesiae: in latina tamen licebit tantum occurrente necessitate mortis adeo instantis, ut periculum sit, ne aegrotus ante omnes unctiones ab uno sacerdote faciendas decedat; alias grave peccatum esset. S. Alph. n. 724. Quare si sacerdos in unguendo aegroti deficiat, alter, si statim adsit, unctiones *peractas* non debet iterare, sed residuas explorare. — Post notabile vero temporis intervallum — S. Alph. dicit circiter horae quadrantis — quum dubia sit necessaria unio, sub conditione omnes unctiones ab initio resumendae sunt.

Debere autem in singulis unctionibus et unctionem fieri et respondentem formam pronuntiari ab *eodem* ministro, vix necesse est commemorari.

2. Quum probabile sit, quinque sensuum unctionem easque singulas in singulis sensibus ad essentiam sacramenti pertinere: ii, qui sensus alicujus usu perpetuo caruerunt, ut caeci, surdi etc. a nativitate, nihilominus in illis organibus unguendi sunt, neque forma „quidquid per visum etc. deliquisti“ falsa redditur, siquidem peccata, quae ad visum referuntur, committere potuerunt, v. g. impatientiam de visus carentia; ii vero, qui organo sensus inungendo carent vel truncati sunt, in parte viciniori unguuntur, ut, qui manibus truncatus est, ungitur in proxima parte brachii.

3. Probabile tamen omnino est, singulas unctiones sufficere ad 572 valorem, ita ut in prima unctione gratia conferatur, in sequentibus vero eatenus tantum augeatur, quatenus interim melior fiat *dispositio* suscipientis sacramentum: sed quum res dubia sit, securiora, quatenus possibile est, amplectenda sunt.

4. Probabilius etiam haec unctio unica valida est, si cum ea forma generalis singulos sensus exprimens adhibeatur. Cf. Ben. XIV. *de syn. dioeces.* l. 8 cap. 3 n. 3.

5. Vix non moraliter certo valebit unctio, si minister pronuntians generalem formam: „Per istam S. unctionem et suam piissimam misericordiam indulgeat tibi Dominus, quidquid deliquisti per sensus: visum, auditum, odoratum, gustum et locutionem, tactum“ unget ad vocem ‚sensus‘ frontem, ad vocem ‚visum‘ oculum, ad vocem ‚auditum‘ aurem et sic porro singulos sensus. Quam formulam in instanti periculo adhibere summopere suadendum est, atque ita quidem, ut forma prolata jam sensum quendam completum habeat ante singulorum sensuum expressionem (probabile enim est dictis verbis „deliquisti per sensus“

factaque unctione in fronte tamquam in summa omnium sensuum sede, sacramentum jam valere; multo etiam probabilius, postquam celeriter modo explicato singuli sensus uncti fuerint). Inclinandum tamen est, saltem si aegrotus alia sacramenta secure suscipere non potuit, in repetitionem conditionatam unctionum singularum sub suis formis particularibus. Nam licet internam rationem nullitatis sacramenti vix ullam videam, extrinsecus accita auctoritas aliquorum theologorum, qui de valore talis modi *dubitanter* loquuntur, ratio sufficiens est, cur sacramentum, quod adeo necessarium esse possit, conditionate repetatur. (Subdubitant enim de valore Reuter, Gury, Mazzotta, Lacroix, Coninck, Suarez.) — At si alterutrum eligendum est, aut aliquos unctione singulorum sensuum singillatim facta munire, ita ut alii praevideantur nullatenus juvari posse, aut omnes modo mox proposito juvare, videtur ultimum praeferendum esse, — nisi forte unus alterve in summa necessitate versatur, reliqui non item, — eo quod melius videtur esse omnibus medio vix non moraliter certo subvenire, quam, aliis derelictis, pauciores remedio paululum tantum securiore juvare.

573 Ad IV. 1. Forma in hoc sacramento per modum deprecationis enuntiari debet: quod colligitur ex verbis S. Jacobi supra allatis. Eo vero impediri non videtur, quominus verba sensum assertorium prae se ferentia valere possint, quum intentione Deum precandi enuntiarum queant, atque haec Deum precandi intentio ex ipsa actionis natura sese videatur manifestare. Bened. XIV. *de syn. dioeces.* l. 8. cap. 2.

2. Ad essentiam formae pertinent verba: 1) „per istam unctionem“, 2) „indulgeat tibi Dominus“, 3) „quidquid deliquisti“, 4) expressio sensus eaque probabiliter singulatim facta. — De verbis illis „per suam piissimam misericordiam“ aliqui auctores etiam ita loquuntur, ut eorum omissionem pro essentiali aliquo defectu habere videantur (S. Alph. 711 dub. 2): quare, etsi ratio eorum gravis non est, eo quod verbum „indulgeat tibi Dominus“ misericordiae divinae intervenientis necessitatem satis exprimere videtur, nihilominus tutiora sequenda sunt. Conveniunt vero omnes, horum verborum voluntariam omissionem peccatum grave esse.

NB. Ex iis, quae de valore certo, probabili, dubio dicta sunt, facile quivis colliget, quandonam propter defectum in unctione sive culpabiliter sive inculpabiliter commissum, repetitio conditionata sive omnium unctionum, sive alicujus unctionis facienda sit.

574 Ad V. 1. Culpabilis omissio renovationis sacri olei censetur grave peccatum: v. S. Alph. n. 708.

2. Idem dicendum videtur de neglecta unctione partium geminarum, nisi excuset aut instans mortis periculum, aut nimia difficultas *vertendi* infirmum et attingendi geminas partes.

3. Inversionem ordinis in unctione singulorum sensuum praescripti S. Alph. l. c. habet pro *gravi peccato*; attamen Suarez, qui citatur, disp. 40 sect. 2 dicit tantum, ordinem negligi „sine aliquo peccato non posse“, quod indubie peccatum tantum veniale significat.

4. In unctione renum pro viris, imo etiam simpliciter in unctione *pedum*, quae certo de essentia sacramenti non est, servandam esse consuetudinem ecclesiarum, S. Alph^{us} approbans commemorat l. c.; vide etiam Reuter p. 4 n. 430, Del Vecchio t. II. n. 781: quare eorum omissio ex quadam rationabili causa etiam praeter consuetudinem facta videtur aut nullum, aut leve peccatum esse. S. R. C. tamen optavit, ut tales consuetudines sensim emendarentur: in *Utraj.* 14. Aug. 1858; Gard. n. 5271.

5. Preces in Rituali praescriptae, nisi necessitas urget, tum post tum ante unctionem sub gravi obligant, attamen ex parvitate materiae fit peccatum veniale, ut si ex tribus orationibus una solum omittatur: litaniae vero atque psalmi poenitentiales non praescribuntur, sed commendantur.

6. Extra necessitatem omnem vestem sacram omittit, etiam pro gravi habetur; luminis autem omissio pro levi materia reputatur, sicut etiam omissio ministri, cujus vices ipse sacerdos etiam supplere potest, si minister difficulter habeatur. Cf. Del Vecchio t. II n. 785.

7. Antiquitus extrema unctio ante Sacrum Viaticum administrabatur; nunc vero quum praxis et ordinatio Ritualis contraria sit, sine rationabili causa id non est faciendum: sed ordinis mutatio per se gravis deordinatio non est. Ben. XIV. *de syn. dioec.* l. 8 c. 8 n. 2.

Caput II.

De causis externis Sacramenti Extremae Unctionis.

§ 1.

De Ministro et Subjecto Unctionis.

I. Minister valoris est quilibet sacerdos; licitae administrationis 575 minister, excepto casu urgentis necessitatis, solus parochus est aut alius sacerdos ex ejus *licentia*.

II. Subjectum E.-U. est quivis homo baptizatus, capax peccati, periculose aegrotans, quem non constet velle decedere in statu peccati: idque quoties in novo mortis periculo constituitur.

III. Obligatio E.-U. suscipiendae per se *gravis* non est, per accidens gravis evadere potest, sive propter spirituale aegroti periculum, sive propter sacramenti contemptum, scandalumve aliorum: dispositio subjecti illa esse debet, ut existat status gratiae prudenter existimatus, vel potius ea peccati gravis, si commissum est, revocatio, quae *putetur* saltem reconciliationem cum Deo perfecisse, atque ad minimum *re ipsa* talis sit, ut cum sacramento peccati remissionem operetur.

IV. Obligatio administrandi hoc sacramentum, imo etiam curandi, ut administraretur, in iis, qui spiritualement aegroti curam habere debent, facilius gravis est, quam suscipiendi obligatio pro ipso aegrotato.

Uberior explicatio. Nota. Ad 1. Jus exclusivum parochi quoad extremae unctionis collationem extra casum necessitatis, sive ejus, qui parochi loco est, tam severe protegitur ab Ecclesia, ut in *regulares*, qui sine ejus vel Episcopi licentia hoc sacramentum administrant, excommunicatio lata sit: vide infra *de censuris*.